

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פנחס תשפ"ג

גדולתה של האמא היהודיה

תוכן

א' - הגיבורים הנסתרים / א

ב' - הגיבורים השמחים / ג

ג' - בית של גיבורים / ו

חיים נפלאים ב"כולל"

במה עסק עם ישראל באותם ארבעים שנים במדבר? הם ישבו כל היום ב"כולל", ולמדו תורה מפי משה רבינו. הם זכו ל"ראש כולל" הטוב ביותר בעולם, שירד מהר סיני ולימד את תורת ה'. והם ישבו בכולל במשך ארבעים שנה ולמדו, והחוויה הזו שינתה אותם מן הקצה אל הקצה.

השינוי הזה התחולל לא רק אצל "אברכי" הכולל, אלא משפחותיהם עברו אף הם שינוי מהותי. גם כיום, בית שבו האבא לומד בכולל הוא בית שונה לחלוטין מבית אחר. בחורה שזכתה להינשא לאברך שישב וילמד בכולל, עליה לדעת כי ביתה אינו בית רגיל. זהו בית של כולל, בית שמושפע מאש התורה הקדושה. גם אם בעתיד הבעל יטול לידיו את עול הפרנסה, הרי שהשנים בכולל עשו את שלהם, והבית עוצב כבית של תורה. הילדים הם בני אברכים, שהשקפת עולמם וכל דפוס מחשבתם הושפעו מעסק התורה הקדושה בטהרתה, וכך הם ישארו כל חייהם.

הכולל הזה במדבר לא נמשך רק שנים ספורות, אלא ארבעים שנה! ולא מדובר היה במשפחה אחת או שתיים, ואפילו לא באלף משפחות. היתה זו אומה שלמה של אברכי כולל, שעליהם העיד קורח, "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכָם ה'", ועדותו היא עדות נאמנה ביותר! היה זה דור קדוש, דור שכולו צדיקים ותלמידי חכמים.

אזכור של כבוד

נמצא אפוא כי באותו דור היו מאות אלפי יהודים ששמום היה ראוי להיכתב בתורה, על אף שהם לא

א' - הגיבורים הנסתרים

צדיקים נסתרים

במהלך לימוד החומש, אנו לומדים על דמויות ההוד, בני דור דעה - משה רבינו, אהרן הכהן, מרים הנביאה, יהושע וכלב, הנשיאים, וכן הלאה וכן הלאה, וככל שלומד האדם יותר, כך הוא לומד להכיר עוד ועוד מדמויות אלו ולהתחבר אליהם. בסך הכל נדמה לנו שאם נלמד את החומש מתחילתו ועד סופו בצורה מקיפה ויסודית, נזכה להכיר את כל האנשים הגדולים שחיו בדור הגדול ההוא.

אולם למען האמת, עד כמה שאנחנו זוכים ללמוד על צדיקים אלו, ברור ופשוט הדבר שרשימת השמות הינה רשימה חלקית בלבד, וכי ישנם עוד שמות רבים מאוד של אנשים גדולים וצדיקים, שמעולם לא תועדו. דוגמא לדבר, שבעים הזקנים, שהנהיגו יחד עם משה רבינו את עם ישראל - האם אנחנו יודעים מי הם היו? התורה מזכירה את אלדד ומידד, כחלק מהמעשה המסופר אודותם, אולם איננו יודעים את שמו של אף זקן אחד מלבדם. זאת למרות שאנו יודעים שזקנים אלו היו צדיקי עליון, והם אף היו נביאים, לכל הפחות באופן זמני.

לא רק שבעים הזקנים, אלא עוד רבים מאוד כהנה, צדיקי עליון, תלמידי חכמים עצומים, היו בעם ישראל באותו דור. הלא מדובר בדור המשובח ביותר שהיה בעם ישראל מאז ומעולם. הם יצאו ממצרים! הם ראו בעיניהם את עשרת המכות. ים סוף נקרע בפניהם! הם עמדו למרגלות הר סיני ושמעו את קול ה' בכח! ובנוסף, הם חיו במדבר ארבעים שנה.

הקב"ה מלמד אותנו כאן יסוד חשוב ביותר - את חשיבותו של כל יהודי בעיני ה'. כולנו יודעים שצדיקים גדולים ויודעים חשובים בעיני ה'. כולם מעריכים את גדולתם ומכירים בחשיבותם. אולם הקב"ה מלמד אותנו עד כמה יקר וחשוב בעיניו כל יהודי ויהודי. התורה מונה את שמותיהן של חמש נערות צעירות כדי ללמד אותנו שגם נערה צעירה, אם היא מסורה לעבודת ה' והיא בעלת מידות טובות, יכולה להיות חשובה בדיוק כמו משה ואהרן, יהושע וכלב.

מחוץ לכותרות

כולנו יכולים להגיד את המילים הללו, אך למען האמת הדברים נשמעים כמו חידוש גדול. האם נערה צעירה היא באמת חשובה כל כך? אין ספק שאנחנו מעריכים אותה, אבל האם היא באמת חשובה כל כך בעיני ה'? "כן!" קובע הקב"ה בהחלטיות. "ברצוני להראות לכם עד כמה חשובות הן בעיני. למרות שבעולם התחתון, כשחושבים על צדיקים קדושים שראויים 'להיכנס לכותרות', אף אחד לא היה מעלה על דעתו לכלול את הבנות הצעירות הללו בקטגוריה זו, על אף יראתן ומידותיהן, הרי שאצלי הדברים נראים אחרת. לי יש אמת מידה שונה שבה אני מודד את שלמות הנפש".

לעתים קרובות דוקא אותם אנשים אנונימיים, אותם יהודים נחבאים אל הכלים ש"פועלים ברקע", ושאינן גדולתם נראית לעין, דוקא הם נבחרים להיכתב בספרו הגדול והנצחי של הקב"ה.

יש כאן הבנה חשובה ביותר לגבי ההיסטוריה של עם ישראל, והיא: לא לתת ל"כותרות" לבלבל אותנו! איני מדבר כעת על הכותרות של ה"ניו יורק טיימס" - לזה אתם יודעים לבד שלא להתייחס. אדם שמופיע בכותרות של עיתון זה, ניתן להניח כי הוא אדם שפל. אני מדבר כעת על ה"כותרות" האמיתיות והנצחיות, על התורה הקדושה. אפילו שם, ישנם גדולי עולם שאינם מופיעים בכותרות, אלא נשארים ברקע, מבלי לבלוט.

המלך והאמה

יסוד זה מתבאר לנו מתוך דבריו של דוד המלך ע"ה: "אָנָּה ה' כִּי אֲנִי עֶבְדְּךָ אֲנִי עֶבְדְּךָ בְּנֵי אֲמָתְךָ" (תהילים קטז, טז). אנחנו אומרים את המילים הללו כל הזמן, ולכן כדאי שנבין את פירושו.

הוזכרו בפירושו. רק הבולטים ביותר מביניהם, שהיה צורך להזכירם מפאת מעשה מסוים, הם אלו שהוזכרו. כל השאר, על אף מדרגתם הנשגבה, לא הוזכרו כלל.

ומכאן עולה התמיהה הגדולה על אזכורם המפורש של בנות צלפחד בפרשתנו: "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֻלָּה נִעְמָה וְחֻלְדָּה וּמִלְכָּה וְתַרְצֵה" (במדבר כז, א). יש כאן דבר מאוד יוצא דופן! חמשת הבנות הללו הוזכרו בשמותיהן, מתוך השאלה בהלכות נחלה שאותה העלו בפני משה. לכאורה התורה לא היתה חייבת לכתוב את שמותיהן, ומספיק היה לכתוב: "וְתַקְרְבֵנָה בְּנֹת צִלְפָּחַד בְּנֵי חֲפַר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף, וְתַעֲמַדְנָה לְפָנַי מִשֶּׁה וְלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלְפָנַי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר". ולא זו בלבד, אלא שבפרשת מסעי התורה שבה ומונה את שמותיהן: "וְתַהֲיֶינָה מִחֻלָּה תַרְצֵה וְחֻלְדָּה וּמִלְכָּה וְנִעְמָה בְּנֹת צִלְפָּחַד לְבָנֵי דָדֵיהֶן לְנָשִׁים" (לקמן לו, יא).

זכות נחשקת

כדי לחדד את השאלה, עלינו להתבונן בגודל הזכות הזו - ששמו של אדם יתועד בתורה הקדושה לנצח נצחים! הזכות הזו שווה יותר מכל הון שבעולם. אילו היה מתאפשר הדבר, אין ספק שגדולי המיליונרים היו מוכנים לתת את כל הונם ואולי אף את חייהם עבור הזכות הבלתי נתפסת הזו - להיכתב בספרו של הקב"ה! זהו כבוד שאין לו שום אח ורע!

והנה, חמשת הבנות הללו זכו לכך; הן זכו ששמותיהן ייחקקו לעד בתורה הקדושה. הן זכו לכבוד הגדול שלא רבים זכו לו! מאות אלפי יהודים צדיקי עליון, בני דור דעה, לא זכו לכבוד הזה שהן זכו לו.

להסביר מדוע דוקא הן זכו לכך - זאת לא אדע, ולמען האמת, לא זהו הנושא שלנו כעת. אין ספק שהן היו צדקניות. הן אמנם היו צעירות, אולם הן קיבלו חינוך מצויין, ובוודאי היו מלאות ביראת שמים, מידות טובות, וכל מעלה טובה. הכבוד הזה הגיע להן במלא מובן המילה. אולם כאמור, היו רבים וטובים שלא זכו ששמן ייכתב בתורה, על אף צדקותם. ברור אפוא שהזכרת שמותיהן בתורה נועדה כדי ללמד אותנו לקח חשוב, אפילו מבלי שנדע את הסיבה המדויקת מדוע דוקא הן זכו.

הגיבורים השקופים

רובנו איננו יודעים אפילו את שמה של אמו של דוד. שמה אינו מוזכר בתנ"ך, ואף כי הגמרא מגלה לנו ששמה היה "נצבת בת עדאל", הרי שהיא אינה מהווה דמות בולטת בדברי ימי עם ישראל. לולא העובדה שדוד הזכירה במזמור הזה, מן הסתם היינו שוכחים לגמרי את גודל חלקה ביצירתו של עם ישראל. לא היינו קולטים את גדולתה העצומה של אשה זו, שעבודת ה' שלה כללה את יצירתו וחינוכו של דוד משיח ה'. היא זו שחינכה אותו להיות עבד ה'. היא עיצבה את מידותיו והשקפותיו, ולימדה אותו כיצד משיגים גדולה ושלמות בעבודת ה'.

יש כאן לימוד חשוב ביותר עבורנו. ב"מקרה" - בגלל מילים ספורות שדוד אמר - עם ישראל זכה לקבל הצצה אל מאחורי הפרגוד, ולשמוע רמז קל על אישיות שהיתה נשאת פחות או יותר אנונימית, ושמעשיה ופועליה לא היו מתועדים כלל. הדבר הזה נועד כדי ללמד אותנו יסוד גדול. בדיוק כפי שבנות צלפחד הוצאו מהאנונימיות שלהן משום שהן היו חשובות בעיני ה', כך ישנם עוד מיליונים ששמו ומעשיהם מעולם לא תועדו, ועם כל זאת, אין קץ לחשיבותם בעיני השי"ת, והם הם הגיבורים האמיתיים של כלל ישראל.

ב' - הגיבורים השמחים

כל אחד הוא "אמא"

זה מביא אותנו לנושא המרכזי שלנו בשיחה זו. זה זמן רב שרציתי לדבר על הנושא של עבודתה המיוחדת של האמא היהודיה, ומי לנו טובה יותר מאמו של דוד המלך, זו שדוד מייחס לה את הצלחתו, כדי ללמוד ממנה את הנושא.

והנה, טרם נתחיל, חשוב להבהיר דבר אחד: השיחה הזו אינה מיועדת לנשים בלבד! הדברים שתשמעו כאן חשובים גם לגברים - מבוגרים כמו גם צעירים. עבודתה של האם בישראל נוגעת לכל אחד ואחד, כי במידה רבה עלינו להיות ה"אמהות" של עצמנו. גם אם אימנו עשתה עבודה טובה, עלינו להמשיך את מלאכתה. ולכן, הדברים שתשמעו נוגעים לכל אחד ואחד מאיתנו.

אכן, התקופה המועילה ביותר בחיים היא בתקופת הילדות, כאשר קל עדיין לעצב את הנפש. זה הזמן

במבט ראשון נראה כי דוד המלך מונה שתי סיבות שבגינן הוא מבקש מה' שיקבל את תפילתו. ראשית כל - "אֲנִי עֶבֶדְךָ" - ה', אני העבד שלך וכל מה שיש לי - שלך הוא, לכן קבל נא את תפילתי. ואז הוא מוסיף ומבקש בזכות אמו הצדקנית, "אֲנִי עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמֹתָךְ" - ה', בזכות אמי הצדקנית, שעה נא לתחינתי.

אולם מדקדוק הפסוקים נראה שזה לא הפשט. כוונת דוד אינה לבקש מה' שישמע תפילתו בזכות אמו, אלא הוא מדבר על עצמו, שהרי בשתי הפעמים הוא מזכיר את עצמו. גם כשהוא מזכיר את אמו, הוא אומר "אֲנִי עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמֹתָךְ" - הווי אומר, כוונתו אינה להזכיר את זכות אמו אלא רק את עצמו. מדוע אם כן אמו מוזכרת כאן?

ערש הגדלות

התשובה היא, שכוונת דוד המלך היתה כך: "ריבוננו של עולם, מדוע אני עבדך? בזכות אמתך שעבדה אותך - הלא היא אמי. היא זו שהפכה אותי לעבד ה'". ולכן, כאשר דוד בא להתחנן בפני בוראו, הוא ביקש, "אנא ה', שמע את תפילתי, כי הרי אני עבדך. ואיני סתם עבד, אלא עבד ה' שעוצב בידיה האמונות של אמי - אמתך".

משל למה הדבר דומה, לאדם המבקש לתאר את איכותו של כלי עבודה מסוים. הוא מספר לחבירו: "תראה את הכלי המדהים הזה!" ואז שב ומסביר לחבירו, "זהו כלי עבודה מיוחד במינו, שיוצר על ידי החברה הזו והזו, הידועה כמי שמייצרת כלים מובחרים ביותר". "אני עבדך, אני עבדך בן אמתך" - אמי היא זו שעיצבה את אישיותי ביד אומן, והביאה אותי למדרגה של "עבדך".

כמובן שאי אפשר להתעלם מחלקו של ישי אבי דוד, בחינוכו וגידולו. ישי היה אחד ממרביצי התורה הגדולים ביותר שקמו לאומה הישראלית. כך מבואר בגמרא (ברכות נח, א): "והאיש בימי שאול זקן בא באנשים (שמואל א' יז, יב) - אמר רבא ואיתימא רב זביד ואיתימא רב אושעיא, זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא... תנא אין אוכלוסא פחותה משישים רבוא", כלומר, לישי היו שישים ריבוא תלמידים, שלא רק למדו את תורתו אלא אף ליוו אותו מביתו לבית המדרש וכן מבית המדרש לביתו. ישי היה אדם גדול ביותר, ועם זאת, דוד המלך בחר להזכיר את אמו, ולכנות את עצמו "עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמֹתָךְ".

הנעימה! בזכותה יש לנו אור! היא גם תחמם אותנו כל היום כולו!"

כך היא המשיכה גם במשך היום. "דוד'ל, האין זה עולם נפלא? נכון שהענבים האלה טעימים? ה' ברא אותם כך בשבילך! הבט על הרחוב. נכון שהעצים האלו יפים? הבט בענן הלבן היפהפה הזה שם למעלה. הוא יביא לנו את המים שלהם אנו זקוקים". היא לימדה אותו להתפעל מהעצים, העשבים, הרוח והדבורים, ולהעריך אותם. כשהיא השכיבה את דוד הקטן לישון, היא הצביעה לעבר הירח. "נכון שהירח יפה, דוד?"

ומה היתה התוצאה? בכל פעם שדוד המלך ראה את הירח, בכל שבעים השנים הבאות, הוא ראה ירח יפה. לבו של דוד התרונן בקרבו כאשר ראה רוח הנושבת בין העצים. לבו גאה משמחה בכל פעם שראה את זריחת השמש. כשהיה רועה את צאן אביו בשדות, הוא זימר לבוראו על הדשא ועל צמר הכבשים.

העונג שבגשם

אמו של דוד חינכה אותו להסתכל על העולם ולראות את היופי שבו; היא לימדה אותו להעריך את עולמו של ה', ובכך היא יצרה את ערוצי האופטימיות והאושר. היא חפרה את ערוצי האמונה, הבטחון והדבקות שמילאו את חייו של דוד, ובשלב מאוחר יותר באו לידי ביטוי בספר תהילים. כך נוצר המזמור הנפלא "בְּרִכֵּי נְפֹשֵׁי אֶת ה'". כמובן שזה נאמר ברוח הקודש ששרתה עליו ממרום, אולם ערוציו של המזמור הזה נחפרו לראשונה כשהיה ילד קטן.

ההורה החכם שמבקש לבנות את ביתו כראוי, חופר ערוצים בנפשו של הילד ויוצק אושר אל תוך יסודות הנפש. בכוחה של אמא יהודיה להחדיר לילדיה את האושר שבגשם: "תראי חנה'לה! תראי את הגשם היפהפה שיורד בחוץ! ברוך ה', כעת יהיו לנו מים לשתות! כל האוכל שלנו יגדל כעת. האפרסקים והענבים שנאכל בקיץ - יגדלו מכח הגשם הזה. בזכות הגשם תוכלי להתרחץ בערב שבת. נכון שזה כיף?"

והנה, לחנה'לה אין שכל, אבל היא עונה, "נכון, זה כיף". אחרי הכל, ככה אמא אמרה. ואם אמא תתמיד בהנחלת גישה זו, אזי הגשם ימשיך להוות מקור של אושר והנאה עבור חנה'לה, כל ימי חייה.

להחדיר בילד השקפות ודרכי חשיבה נכונים. עלינו להבין שהתוצאות הטובות ביותר של חינוך הילדים יגיעו בזכותה של אם בישראל שתצעד בדרכיה של אמו של אחד מגדולי האומה - דוד מלך ישראל.

"ערוצי" הנבואה

כולנו יודעים שהמילים הנפלאות והמרוממות של ספר תהילים נאמרו מתוך נבואה. אולם יש הטועים לחשוב שנבואה זו הגיעה מעצמה. הם סבורים כי רוח ה' שרתה על דוד, שנטל לידיו את כינורו, וכך החלו דבריו הקדושים - התיאורים הנשגבים של אהבת ה' ושל הדר כבודו המתגלה בבריאה, להשתפך מעצמן. אבל זה לא עובד ככה. עלינו להבין כי הנביא הוא קודם כל אדם גדול, בעל רעיונות נאצלים ורגשות גבוהים, אשר מחשבותיו התפתחו במשך שנים. רק לאחר ששרטט את תמונת חייו הייחודית ויצר "ערוצי" קירבה לבוראו, השתלבה הנבואה דרך ערוצי הקשר שיצר.

מי חפר את הערוצים הללו? לכאורה היינו אומרים: דוד בעצמו, וזה בוודאי נכון במידה רבה. ומה עם אביו ישי? בוודאי שגם לו היה חלק גדול בזה. אולם עלינו לזכור את עדותו של דוד בעצמו - "אֲנִי עֲבָדְךָ בְּנֵי אֶמְתֶּךָ". כיצד דוד הפך לדוד? על ידי אמו שגידלה אותו.

היכן היא גידלה אותו? היכן עוצבו ערוצי הקדושה של דוד? האם בבית הכנסת או בבית המדרש? אמו לא היתה במקומות אלו, אלא במטבח ביתה. כאשר דוד הקטן היה מדדה אל תוך המטבח, אמו היתה מדברת עמו ומעוררת אותו. המטבח! זה היה ה"בית מדרש" שלה.

דיבורים של שמחה

מה למדו בבית המדרש הזה? את התוצאות ניתן לראות בספר תהילים. אמו של דוד לימדה אותו לראות את היופי ואת החכמה בעולמו של הקב"ה. היא לימדה אותו בכל הזדמנות את מה שה' בעצמו לימד אותנו: "וַיְרֵא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לא). ה' מעיד שהבריאה היא טובה, וזהו דבר **שצריך ללמד אותו**. אחרת, כח ההרגל גורם לאנשים להתעלם מהטובות העצומות שהתרגלו אליהן.

אמו של דוד שמעה בקול הפסוק הזה והעבירה את המסר הזה לבנה. היא לימדה אותו לראות את האושר ואת החסד שבעולם. כשהתעורר בבוקר היא לימדה אותו להתפעל מהשמש. "דוד! תראה את השמש

מאוכזבים וממורמרים, הם יהיו שמחים ומרוצים מימים גשומים כמו גם מימים שטופי שמש, מימים סוערים וכן מימים מעוננים. כל יום יהיה אצלם "טוב מאד".

חישבו על המתנה העצומה שאתם נותנים להם בכך! כל חייהם הם יחושו תחושה מסוימת של אופטימיות כשיראו טיפות של גשם. זרע ששתלתם בנפש הילד יכה שורשים ויצמיח עץ יפהפה מלא בפירות של אושר.

ככל שתשתלו יותר, כך אתם מטיבים עם ילדכם יותר. הורים חכמים צריכים להשקיע מאמצים כדי ללמד את ילדיהם האהובים לאהוב כוס של מי-ברז רגילים. לפעמים ילד מגלה עניין רב במשקאות קלים צבעוניים ומלאי סוכר, ולכן הדבר דורש חינוך.

אחי הגדול ז"ל לימד אותי דבר חשוב ביותר בעניין זה. פעם, כשהייתי ילד קטן, ניגשתי למקרר כדי למזוג לעצמי כוס מי סודה צוננים, אך הוא עצר בעדי ואמר: "חכה רגע! קודם כל תשתה כוס מים. מים הוא המשקה הטוב ביותר. אחר כך תיקח לך סודה". הקשבתי לעצתו ושתיתי כוס מים - ואז כבר לא התחשק לי לשתות סודה. השיעור הזה שלימד אותי אחי לא מש מזכרוני. למדתי ממנו שכוס מים הוא הדבר הטוב ביותר.

תענוג ושמו: מים

איני מדבר כעת אפילו על כך שהמים מרוויים את צימאוננו. זו רק ההתחלה. המים מכניסים לנו ניצוץ בעיניים! המים גורמים לדם שלנו להיות נוזלי, ולקבל את המרקם הנכון כדי שיוכל לזרום בחופשיות ולהעביר תזונה לכל חלקי הגוף. המים הם המרכיב החשוב ביותר בדם.

מים הם הכל בשבילנו! ברוך ה' שיש לנו כוס מים. החזיקי בידך כוס של מי ברז, ובנוכחות ילדך אימרי: לחיים! זה ה"לחיים" האמיתי - זה מביא חיים! ואז ברכי בקול, "שהכל נהיה בדברו". זו אותה הברכה שמברכים על וויסקי, אולם מים הם הרבה יותר טובים מוויסקי.

אם המלמדת לבנה את האושר שבכוס מים, נותנת לו מתנה ששווה הרבה יותר מכסף! הוא יהנה מהחוויה הזו כל חייו! גם בזקנותו, בכל פעם שהוא יקח לידו כוס מים,

אל תהרסו את הגשם!

למה שלא נעניק לילדינו את המתנה הזו? הלא הגשם הוא ברכה עצומה! הטיפות הללו יהפכו בסופו של דבר למזון שלנו. תפוחים עשויים בעיקר ממים. כל המזון שלנו מגיע למעשה ממים - אפילו הבשר שאנו אוכלים מגיע מהמים. חישבו על כך - הגשם הופך לדשא, אותו אוכלות הבהמות, וזה הופך לבשר שאותו אנו אוכלים. נמצא שגשם פירושו בשר שיורד מן השמים!

לעומת זאת, אם האם מביטה מהחלון ואומרת, "אוי חנהלה! תכננתי לצאת איתך היום לגינת המשחקים, אבל הגשם הזה הרס הכל! הוא הרס את כל הכיף שלנו היום" - אזי בכל פעם שחנהלה תראה גשם, אוטומטית הדבר יתפרש אצלה כאכזבה, אפילו בלי לחשוב על כך. גם אם היא תשכח את מה שאמרה אמה, האינסטינקטים שלה יחזירו אותה באופן טבעי לדפוס החשיבה שהוצק לראשונה על נשמתה הצעירה, והיא יודעת שגשם פירושו אכזבה.

האמא מתלוננת שוב ושוב על מזג האוויר הגרוע. בבוקר היא אומרת: "נראה שהיום הולך להיות מזג אוויר גרוע ביותר!" ושוב שלוש פעמים אחר הצהרים ושלוש פעמים נוספות בערב, נמצא שכל היום כולו הילד שומע הטפות נגד הקב"ה, ובכך גישות אלו נשארות בבסיס מחשבותיו לכל החיים, והופכות לחלק מהשקפת עולמו. בכל פעם שיהיה יום גשום בחייו, גם כשהוא יהיה בן שבעים, היום הזה יהיה יום אומלל, כי אנחנו חושבים את המחשבות שנמצאות בבסיס ההכרה שלנו. בחייו הוא עתיד לחוות כל כך הרבה ימים גשומים - האם לא חבל לעצב את נפש הילד בצורה הלא נכונה?

תורת הסודה

למדו את ילדיכם את האמת. עליכם ללמד גם את עצמכם את האמת! אבל אל תשכחו לחזור על הדברים הללו תמיד בבית. נכון שבהתחלה הם שומעים את הדברים ומקשיבים בצורה מכנית בלבד, אבל אל תחשבו שזה לא נכנס לאוזניהם. הם בני אדם, והמוח שלהם רושם את כל מה שהוא שומע. וכך, יום אחד, במקום להיות

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

שהוא מורכב מאינספור פרטים קטנים. קודם יוצקים את היסודות, ואז מוסיפים קורות, צינורות, חוטים וקירות - עד שבהדרגה השלד מתחיל לקבל צורה של בית. ישנם אלפי פריטים הנחוצים כדי לבנות בית גשמי, וכן הוא ממש לגבי בניית בית רוחני בנפשו של הילד - ישנם אלפי פרטים של אושר שנחוצים כדי לבנות את הבית הזה. זהו אחד התפקידים המרכזיים והנשגבים של אמא יהודיה חכמה - ליצור בבית אווירה של שמחה, ולהאדיר ולשבח בכל עת את המתנות הקטנות והפשוטות שה' נותן לנו.

ג' - בית של גיבורים

דאגה מנין?

בית כזה, בית שבו מכירים בטובותיו של השי"ת ומודים לו עליהם, צריך בסיס שעליו יוכל לעמוד, והבסיס הזה הוא האופטימיות. אי אפשר לבנות בית מלא שמחה, כאשר יסודות הבית עשויים מדאגה וחרדה. ולכן, מתפקידיהם של אבי המשפחה ואמה להפוך את הבית למקום שבו שולטים תחושות הבטחון והאופטימיות.

כמוכן שאם ניתן לקשור את התחושות הללו למבט של אמונה ובטחון בה' - מה טוב. אם תצליחו להנחיל בבית את ההרגשה הברורה שהקב"ה הוא אבינו הרחמן ששולט בכל, והוא אוהב אותנו ודואג לכך שכל עניינינו יסתדרו על הצד היותר טוב; אם תחזרו ותדגישו שכל מה שה' עושה הוא לטובה, ובכך תשרו רוח של אופטימיות ושמחה בבית - בוודאי שזו הגישה הטובה ביותר. אולם לא משנה מה בדיוק הגישה והדרך, אחריותנו היא לוודא שרגש הדאגה לא ייכנס אל ביתנו, כי "חיידיקי" דאגה שנזרעים בליבו של הילד, יתרבו ויתפתחו עוד ועוד ככל שיגדל.

ניקח לדוגמא בני זוג שיושבים על יד שולחן המטבח ומנהלים שיחה שכל כולה דאגה מפני הבאות. "מה יהיה? שכר הלימוד גבוה מדי!" "השכירות הזו - היא ממש חונקת אותנו!" ובעודם משוחחים ביניהם, יושב לו בנם הקטן בחדר הסמוך ושומע כל מילה. הוא כל כך קטן, והם חושבים שהוא לא מבין כלום, אולם למען האמת הוא מקשיב להם ומבין את דבריהם, והוא דואג יחד אתם. "מה יהיה?" הוא שואל את עצמו. הוא יושב לבדו,

הוא ייזכר, "אמא שלי לימדה אותי את האושר שבמים! היא לימדה אותי איך להנות מהחיים!"

שמחת אחים

לכן חשוב כל כך לחנך את ילדינו, משחר נעוריהם, להביט על העולם במבט אופטימי, ולראות את הכל באור חיובי ושמח.

דוגמא נוספת לכך היא היחס לאחים. עלינו לחנך את ילדינו ולומר להם, "חיימק'ה, נכון זה נחמד שיש לך אחות קטנה?" גם אם עד עכשיו חיימק'ה לא בדיוק אחז בדעה זו, אבל מאז שאמו הציעה לו זאת, הוא זוכר שטוב שיש אחות, טוב שיש אח. וככל שיש לנו יותר, כך יותר טוב.

אבל אם לא תדברו על הנושא, הילד יימשך אחר טבעו, וכל בני הבית יהפכו למתחרים שלו, ואתם יודעים מה קורה למתחרים - אף אחד לא אוהב אותם. הוא גדל מתוך מחשבה שכל אח ואחות הם בעיה נוספת שצריך להתמודד עמה. אבל אם תדברו איתו על כך, הוא ילמד להנות מזה. "אשריך! יש לך חמישה אחים! וחוף מזה יש לך עוד חמש אחיות! נכון שזה כיף?"

אין כמו בבית

למדי את בנך להנות מביתכם. בבית יש לנו כל הרבה דברים טובים ומועילים, ועלינו ללמד את ילדינו להעריך אותם ולהודות לה' עליהם. למדו אותם להעריך את הדבר הזה ששמו "כיוור" - ולמען האמת, ראשית כל אנחנו בעצמנו צריכים ללמוד להעריך את זה... לחשוב על כך שמזיגת כוס מים הפכה למשימה קלה ופשוטה, "לוקסוס" אמיתי של שיערו אבותינו. מי היה מאמין שניתן פשוט לגשת לידית הקבועה בקיר, ומשם יוצאים מים - ככל אוות נפשינו? אך אם האמא לא תלמד את זה לבנה, הוא לעולם לא ילמד להעריך את זה. הוא יצטרך לחכות לשמוע את הדברים כאן בבית מדרשנו, וחבל על כל הזמן הזה שהלך לאיבוד בינתיים.

למדי את בנך להנות מפרוסת לחם. אכלי את הלחם ותהני ממנו. לעסי את הלחם ותודי לבורא עולם על המתנה הנפלאה הזו. אה, ריבונו של עולם! בראת עולם כל כך טוב! כמה חשוב להכניס את השמחה הזו אל תוך ליבם של הילדים.

למעשה, זו רק תחילת הרשימה של הדברים הנחוצים לבניית הבית. מי שראה פעם כיצד בונים בית יודע,

מה שלא הובטח לאף אומה אחרת. כך אומר הנביא ישעיה (נד, י): "כִּי הֵרִים יְמוּשׁוֹ וְהִגְבְּעוֹת תְּמוּטָנָה וְחִסְדֵי מֵאֲתָךְ לֹא יְמוּשׁ". עם ישראל נקרא "עם עולם", והוא חי וקיים לעולם.

אומות אדירות נעלמו לחלוטין - זוהי עובדה היסטורית. לדוגמא, הרומאים - בזמנו, אף אחד לא חלם שהאומה הרומית תימחק מעל המפה. מלכות רומי שלטה על אירופה כולה, ולגיונותיה הגיעו עד סקוטלנד. הם בנו גשרים, בניינים וערים בכל מקום. החוק הרומי הונהג בכל מקום, כמו גם השפה שלהם. אך האומה הרומית נעלמה כליל, והיום נשאר ממנה רק היסטוריה וארכיאולוגיה.

כך גם כל שאר העמים. מי חלם שמלכות בבל תעלם אי פעם? בימיו של ירמיהו הנביא, אם מישהו היה מעלה אפילו אפשרות כזו, היו מביטים עליו כמי שהשתבשה עליו דעתו. שבבל תעלם?! בבל היתה אומה עוצמתית, עם ערים אדירות ובניינים ענקיים! והיום בבל היא שום דבר! מי שמעוניין להכיר את בבל כיום, יהיה עליו לחפור עמוק באדמה, כי שמה הם נמצאים.

ספרו זאת לילדיכם. שוחחו עמם על האימפריות האדירות שאבדו כלא היו. "אבל אנחנו, ילדים", אימרו למוישה'ה ולחנה'ה הקטנים, "אנחנו נמשיך להתקיים על פני האדמה לעד. כך הבטיח לנו הקב"ה בתורתו".

חיי הנצח

ולא רק שנמשיך להתקיים כאן בעולם הזה, אלא אף בעולם הבא. "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" - כל יהודי הנאמן לה' ולתורתו, ימשיך להתקיים לנצח נצחים בעולם הבא. והצדיקים נמצאים שם כבר כעת; גם אלו שהלכו לעולמם זה לא מכבר, חיים וקיימים כעת במקום שבו שולט אושר גדול ואינסופי. והם יהיו שם לנצח נצחים.

אמונה זו היא אשר ליוותה את עם ישראל בכל תקופה ובכל מצב. גם בעודם נדחסים אל תוך תאי הגזים, ביטחונם של יהודים לא נע ולא זע, שכן הם ידעו שממתינים להם חיים נצחיים בעולם הבא, ועם ישראל חי לעולמי עולמים.

תפקידנו כהורים הוא לנטוע את תחושת הבטחון הזו בליבו של כל ילד יהודי. עלינו לדבר על זה תמיד, וללמד אותם שעם ישראל הוא עם הנצח. זה צריך להיות

חסר אונים, וידה הקרה של החרדה לופתת בחוזקה את ליבו הקטן.

אל תחשבו שזהו ענין שחולף. הדברים שהוא שומע, תמידים כסדרם, מחלחלים אל תודעתו, והופכים למחלה ממנה הוא לא יצליח להשתחרר כל חייו. חרדה אינה תחושה שמבססת על עובדות, אלא זהו מצב רגשי - אופן שבו מביטים על החיים. הדאגות והחרדות שהילד הקטן הזה נשם בביתו, ימשיכו ללוות אותו כל חייו, גם כשהוא יהיה "ילד גדול" בן ששים. לצורך הענין, גם אם הוא יהפוך יום אחד לאיש עסקים משגשג ומצליח, הוא ישב שם במשרדו המפואר, אכול דאגות, ומבלי שהוא אפילו יקלוט, החרדה תמשיך לאחוז בו, והוא יסבול מכך.

ההורים - גיבוריהם של הילדים

ולכן, אם יש צורך בשיחות מעין אלו בין ההורים הן חייבות להיעשות בדלתיים סגורות, בחדרי חדרים. כלפי חוץ צריכים ההורים לשדר לילדיהם תחושה תמידית של בטחון ורוגע, בלי קשר לאיך שהם מרגישים בליבם פנימה. גם אם הם מרגישים לחוצים, דאוגים, או כל תחושה אחרת, כלפי חוץ עליהם להופיע בפני ילדיהם כמו שחקנים על במה - עם חיוך, בין אם הוא טבעי ובין אם לא.

מי שראה אי פעם פוליטיקאי, יודע שכאשר הוא מופיע ברבים, הוא אף פעם אינו מתנהג כפי שהוא מרגיש באמת. גם אם הוא מותש מעייפות. גם אם הוא נסע כל הלילה כדי להגיע לכאן, ואך לפני שעה קלה כבר נשא דברים במקום אחר, והדבר שהוא רוצה יותר מכל הוא ללכת לישון. למרות כל זאת, הוא נעמד על הבמה, מורח חיוך רחב על פניו, ומשדר בטחון, אופטימיות ואנרגיה. אין לו ברירה - הוא זקוק לקולות שלכם.

גם אנחנו זקוקים ל"קולות" של ילדינו, ולכן עלינו להיראות תמיד בטוחים ושמחים. לשדר תמיד שהעניינים תחת שליטה, ושנחנו יודעים בדיוק מה צריך לעשות כעת. הורה אף פעם אינו נראה מיואש או מודאג. הכל בסדר. הכל נמצא תחת שליטה.

אופטימיות נצחית

אחת הדרכים החשובות ביותר להנחיל תחושה של אופטימיות בבית היהודי היא על ידי חינוך לרעיון של נצחיותו של עם ישראל. להסביר לילדים שהקב"ה הבטיח לעם ישראל שאנחנו נהיה חיים וקיימים לנצח,

עם הילדים לטיולים בחול המועד, ואין בכך כל בעיה, אך עלינו לדעת שזוהי "שמחה", לא "שמחת יום טוב". עלינו ללמד אותם לשמוח ביום טוב עצמו. לדוגמא, עשו להם מסיבה קטנה. זה יותר חשוב משעתיים בגן החיות או מי יודע איפה. שבו איתם וערכו להם מסיבת חג קטנה, אפילו אם היא נמשכת חמש דקות בלבד. מלבד סעודות החג, אפשר לערוך להם מסיבה קטנה לכבוד החג, מסיבה עם ממתקים ושתייה, ולשבת ולשוחח איתם במשך מספר דקות על מהות החג. אמרו להם: "בואו ילדים, בואו נשיר שיר על כך שה' בחר בנו להיות עמו". שירו איתם "אתה בחרתנו" או כל שיר אחר, ותגידו להם: "קינדרלך, נכון שאנחנו נהנים?" וכולם יענו במקלה: "נכון. עכשיו אפשר כבר ללכת לגן החיות?" וזה מצוין. הדקות הספורות הללו הניחו את הבסיס. כעת אפשר כבר לצאת לטיול.

א' גוט שבת!

לימדו את ילדיכם מהי שמחת השבת. אחת הסיבות ששבת הוא יום מיוחד ומהנה כל כך היא משום שזהו היום שבו אנו זוכרים ומזכירים את הדברים הנפלאים שאמר השי"ת: "בְּיַמֵּי וַבֵּינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הָיָא לְעַלְמִים". השבת היא אות ברית שעם ישראל יהיה קיים לעולם ועד. הקב"ה העיד בנו שאנחנו קיימים יחד אתו לנצח. "כפי שאני קיים לעולם, כך אתם קיימים לעולם!"

לכן לא נתן ה' את המתנה הזו לגויי הארצות. הגויים צריכים להמשיך לעבוד גם בשבת, כי שבת הוא יום מיוחד בין ה' ובין בני ישראל. מלבד העובדה שהעבודה המתמדת טובה לבריאות, הרי שנאסר על הגויים לשבות, משום שזוהי ברית מיוחדת בין עם ישראל לקב"ה. ככה צריך לדבר עם הילדים בכל שבת.

כמובן שצריך להעצים את ההנאה של שבת בעזרת מטעמים וממתקים. אנחנו קונים כל מיני דברים טעימים לכבוד שבת, אולם חשוב מאוד להדגיש בפני הילדים ולהסביר להם שמלבד הממתקים, השבת עצמה היא טעימה ונעימה, משום שהיא אות על כך שאנחנו - "אנחנו" כולל גם ילדים קטנים - נמשיך להתקיים לנצח נצחים. זוהי השמחה הגדולה והאופטימיות העצומה שצריכות להוות את הבסיס של ביתנו.

ה"חומש" החדש

כאשר האב והאם בונים בית כזה - אף אחד אינו יכול לבנות בית מושלם, אולם כשהורים הופכים את

נושא השיחה בבית. עלינו להזכיר לעצמנו ולילדינו את הבטחתו של הקב"ה, ההבטחה שאת התפתחותה אנחנו כבר רואים. עם ישראל חי כבר אלפי שנים ללא ארץ משלו, והוא מתרבה והולך, ומתפשט לכל עבר. קהילות בני התורה צצות וקמות בכל מקום בעולם: בארץ ישראל, באמריקה, אוסטרליה, אנגליה, רוסיה, וקהילות הקודש ימלאו את העולם תמיד, ובסופו של דבר, הם יהיו אלה שישרדו את כל הגלים ואת כל המשברים, וימשיכו להתקיים לעד.

בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹךָ

ילד שמרגיש שייך לעם הנצח, מתמלא בתחושת בטחון ואופטימיות בלתי ניתנת לערעור. אינך יכול להרגיש עצוב ומדוכא כאשר אתה יודע שהתכלית שלך, הערכים שלך, המשפחה שלך יהיו קיימים לנצח נצחים. אדם היודע שהוא חי למען מטרה עליונה ונצחית, אף פעם אינו מרגיש יאוש.

ברגע שמצליחים לנטוע בילד תחושה של בטחון בה' ובעמו, ממילא כל מה שקשור לה' ולאומה הקדושה, הופכים לחשובים יותר, ולכן על הבסיס הזה ניתן ללמד את הילד לאהוב את המצוות. אפשר ללמד אותו שכשעוברים על יד מזוזה, לא רק שמסתכלים עליה ומנשקים אותה, אלא אוהבים אותה! המזוזה מזכירה לך שאתה שייך לאומה הנצחית, העם שעליו ה' משגיח בהשגחה מיוחדת ועליונה.

גם בית הכנסת הופך למקום של גאווה ושמחה. בעודך הולך עם הילד לבית הכנסת, אמור לו: "נכון שאנחנו שמחים שאנחנו הולכים עכשיו לבית של ה'?" ישנם בתי כנסת שמתנוסס עליהם כיתוב גדול מבחוץ: "בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹךָ חֲצֵרְתָּיו בְּתֵהָלָה" - וכך צריך להיות. כך עלינו לגשת לבית הכנסת - בהודיה ותהילה להשי"ת. אמור לילד, "אשרינו שאנו זוכים ללכת למקום היפה הזה, המקום שבו ה' נמצא! נכון שאנחנו שמחים שאנחנו העם של ה'?" הילד עונה, "נכון!" ובכך הנחת את היסוד לכל עתידו של בנך.

א' גוט יום טוב!

כך עלינו לחנך את ילדינו בכל הנוגע לשמחת יום טוב. "ילדים יקרים, האם אתם יודעים מהי משמעותו של החג הזה? פירושו של דבר שנבחרנו על ידי ה' יתברך! אֲתָה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים!" ככה עושים שמחת יום טוב. יש הורים שחושבים ששמחת יום טוב פירושה לצאת

שאלה:

כאשר לומדים חומש עם ילדים צעירים, האם כדאי להתמקד איתם על "פשוטו של מקרא" במקום ללמוד עמם את פירושו רש"י?

תשובה:

בוודאי שלא. לימוד רש"י עם ילדים צעירים הוא דבר נפלא עד מאוד, כי רש"י מלמד אותם שהתורה היא לא רק פשוט אלא יש בה פנימיות ועומק רב. מי שמתרגל מצעירותו להבין שהתורה היא רק פשוט הפסוקים, יהיה קשה מאוד להסביר לו בעתיד שהתורה היא חכמה אלקית המלאה בסודות הטמונים מתחת לפני השטח, עמוק עמוק עד אין חקר. הענין הזה הופך למלחמה תמידית עבורו, ובראשו מתקיים מאבק פנימי בין הפשוטות לפנימיות.

ילד יהודי שמתחיל חומש בראשית, לומד מיד ש"בראשית" אין פירושו סתם "בהתחלה" אלא "בשביל ישראל שנקראו ראשית". הוא לומד שהקב"ה ברא את העולם עבור עם ישראל. אמנם הוא עוד לא מבין **מדוע** זה כך - **מדוע** ברא הקב"ה את העולם עבור עם ישראל, ואנו מצידנו איננו מקדישים זמן רב להסברים פילוסופיים, אלא דואגים לקבע בדעתנו את הידיעה הזו. מי אמר שהעולם לא אמור להיברא עבור ישראל? אנחנו מלמדים אותו כך, וזהו, די בזה. בשלב מאוחר יותר בחיים נוכיח לו שזה חייב להיות כך. נסביר לו שהעולם לא נברא עבור כבשים ופרות, אלא עבור בני אדם, ולא עבור סתם בני אדם, אלא עבור בני אדם טובים. ולא סתם עבור בני אדם טובים, אלא עבור הטובים ביותר. אפשר להוכיח הכל על ידי השכל, אולם בתחילת הדרך איננו משקיעים בכך, אלא מזדרזים להחדיר בו את הידיעות הנחוצות והמושגים הישרים, לפני שהגשמיות תשתלט עליו וכל חייו יהיו מלאים בספקות, וגם כשאר הוא יתבגר ויהפוך ללמדן גדול יותר, המלחמה בין החיצונית לפנימיות תמשיך להתנהל בראשו.

מי לנו גדול מרב כהנא שהעיד על עצמו (שבת סגא), שבגיל שמונה עשרה, לאחר שכבר למד את כל הש"ס, הוא עדיין לא ידע את הכלל ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו". השומעים אתם? בימינו יש כל מיני חיידרים "מתוקנים" או יותר נכון "מסוכנים" שמלמדים בתחילה רק את ה"פשוט", אך עד גיל שמונה עשרה רב כהנא לא ידע על הפשוט, כי עבורו התורה כולה היא חכמת אלקים, והיא מלאה בסודות טמירים. רק לאחר שסיים את כל הש"ס, הוא גילה את הסוד שיש גם פשוט. הוא לא ידע זאת עד גיל שמונה עשרה, משום שאביו בחכמתו לימד אותו את העומק שבתורה, משום שזו הדרך שבה אנו צריכים להתחיל בחינוך ילדינו.

העבודה לנושא מרכזי בחייהם, עליהם לדעת כי עד כמה שהם מרגישים אנונימיים ופשוטים, הם נכתבים בתורה, בדיוק כמו בנות צלפחד. מעשיהם נכתבים ומתועדים לנצח נצחים בתורה.

ואם תשאלו: "מה הקשר בינינו לבין בנות צלפחד?!" הן נכתבו בתורה ה', אבל אנחנו - לא משנה מה נעשה, אנחנו לא ניכתב בחומש!" אך זאת עליכם לדעת שיש עוד "חומש", "תורה" נוספת, שהולכת ונכתבת ברגע זה ממש, ובאחרית הימים יקראו את התורה הזו, המספרת את כל סיפור ההיסטוריה של עם ישראל, וזוהי התורה החשובה ביותר.

נשאר לנו עוד זמן, ועדיין יש לכולנו הזדמנות להיכתב בחומש הגדול הזה. כשיקראו את הספר הגדול הזה, פתאום יצוץ שמה של הרבנית פלונית אלמונית, או אולי אפילו של ילדה קטנה שתזכר שם. בידנו להשיג את השלמות הזו! כאשר יקראו את התורה הגדולה, שבה יזכרו שמותינו - עם כל הפרטים של מה שעשינו בעולם הזה כדי לבנות את עצמינו ואת הבית שלנו - יהיה זה האושר הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת, האושר של להיות כתובים בספרו של ה' ולהיות יחד עמו לנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!**בואו נהיה מעשיים****יוצקים את היסודות של החיים**

להיות הורה פירושו הזדמנות להיכתב בתורה הנצחית, בזכות יציקת היסודות הנכונים ובניית הבנין הנכון בנפשו של כל אחד מילדינו. השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום כדי להתבונן כיצד אנחנו יכולים ללכת בדרכיה של אמו של דוד המלך, ולחפור ערוצים של שמחה, בטחון ואופטימיות בנפשם של ילדינו. ואם טרם זכינו להקים משפחה בישראל, נתבונן כיצד יכולים אנחנו לבנות את הבנין המפואר הזה בנפשנו, על ידי השקפות התורה הללו.